

- خودارزیابی، که حاوی ۴ سؤال است؛ سؤال اول همگرا، سؤال دوم نیهواگرا و سؤال سوم واگرا است، و سؤال چهارم نیز که با نقطه‌چین مشخص شده، می‌تواند پرسش‌هایی باشد که به صلاح‌دید معلم در مورد موضوع درس در کلاس توسط اعضای گروه و یا شخص دبیر مطرح گردند. لازم به ذکر است که این سؤال اخیر تنها یک پرسش واحد نیست بلکه می‌توان در قالب پرسش ۴، سؤال‌های متعددی را به فراخور درس و کلاس در آن مطرح ساخت.

توجه: تأکید می‌شود دانش‌آموزان از نوشتن این بخش در دفتر خودداری کنند و دبیر محترم پرسش‌های خودارزیابی را فقط به‌صورت شفاهی و در هیئت کار گروهی و مشارکت اعضای تیم مورد توجه قرار دهد.

- نکته‌های زبانی و ادبی

این نکته‌ها که برگرفته از متن درس است و اغلب مثال‌های آن، در درس موجود است به مباحث دستوری، نگارشی، ادبی و... می‌پردازد و در حد توان و سطح دانش‌آموزان این دوره، آن‌ها را با این‌گونه مباحث آشنا می‌سازد. تأکید می‌شود دبیران محترم از دادن اطلاعات اضافی به دانش‌آموزان خودداری کنند و به ارائه‌ی مطالب در سطح کتاب بسنده نمایند. مطالب بیشتر و دقیق‌تر در کتاب‌های سال‌های آینده آورده خواهد شد.

- کار گروهی

کار گروهی که عملاً از سه مورد در هر درس تشکیل می‌شود، شامل

کتاب جدیدالتألیف فارسی اول راهنمایی تحصیلی، از سال تحصیلی ۸۷-۸۶ به‌صورت آزمایشی وارد چرخه‌ی تدریس شد و سپس از مهر ماه سال تحصیلی جاری (۸۸-۷۸) به‌طور سراسری در مدارس کشور توزیع گردید و هم‌اکنون در مدارس در اختیار دبیران و دانش‌آموزان است. بنا به اهمیت این کتاب و لزوم آشنایی بیشتر دبیران محترم با سازوکارهای آن، این مطلب از سوی گروه زبان و ادبیات فارسی دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی تهیه شده که می‌خوانید.

*

کتاب فارسی اول راهنمایی در دو بخش «خواندن» و «نوشتن» تنظیم شده و قرار است همین روش در تألیف کتاب‌های دوم و سوم نیز جاری گردد.

هدف اصلی از تقسیم‌بندی فوق، تأکید بر مهارت‌یابی در چهار مهارت گفتن، گوش دادن، خواندن و نوشتن به‌طور متوازن و هماهنگ است. در واقع بخش «نوشتن»، مکمل بخش «خواندن» است و به تقویت و تثبیت مهارت‌های چهارگانه‌ی فوق کمک شایانی می‌کند.

کتاب با بخش کوتاه «ستایش» آغاز می‌شود و با بخش «نیایش» پایان می‌پذیرد. بدنه‌ی اصلی کتاب شامل هشت فصل در ۸ موضوع با عنوان‌های: اسلام و انقلاب اسلامی، علم و فرهنگ، زیبایی آفرینش، شکفتن، اخلاق و زندگی، نام‌ها و یادها، سرزمین من، ادبیات جهان است که در قالب ۲۱ درس گنجانیده شده است.

ساختار کلی یک درس

الف - بخش خواندن، شامل دو قسمت است:

- متن درس (نظم یا نثر)، که به‌وسیله‌ی روش‌های متنوع مشارکتی و گروهی آموزش داده می‌شود

دبیران فارسی

دکتر سید بهنام علوی مقدم*

به دبیران محترم توصیه می‌شود، برای درس فارسی، دفتری را در نظر بگیرند که شامل تمامی موارد بخش نوشتن از جمله تمرین‌ها و املا و انشا باشد و از تعیین دفترهای جداگانه برای هر یک از موارد بالا خودداری کنند

در پایان هر فصل، «روان‌خوانی» و «شعرخوانی و حکایت» به صورت یک فصل در میان گنجانده شده است. هدف از این کار افزایش مهارت زبانی و ادبی دانش‌آموزان به خصوص مهارت خواندن و التذاذ ادبی است. بنابراین پیشنهاد می‌شود معلمان گرامی با اختصاص ساعاتی به این بخش‌ها در طول ماه، دانش‌آموزان را به مطالعه‌ی بیشتر و شعرخوانی ترغیب نمایند. از این بخش‌ها ارزش‌یابی به عمل نمی‌آید

نکاتی چند در مورد درس آزاد

بر اساس «برنامه‌ی درسی» که برای تألیف کتاب‌های فارسی راهنمایی تهیه شد بایستی در فارسی سال اول یک درس آزاد، فارسی سال دوم دو درس آزاد و در فارسی سال سوم سه درس آزاد گنجانده شود. هدف از این درس‌ها، ایجاد زمینه برای بومی‌سازی برخی از بخش‌های کتاب و پرداختن به مسایل محلی، ایجاد انگیزه در دانش‌آموزان برای تولید درس، همگام با مؤلفان و... است. این گونه درس‌ها می‌تواند به روش‌های مختلف، از جمله روش گروهی، فردی، کمک والدین و... تهیه شود. ارزش‌یابی پایانی در مورد این درس‌ها، توصیه نمی‌شود.

چند نکته‌ی دیگر

به دبیران محترم دوره‌ی راهنمایی توصیه می‌شود که یکبار کتاب‌های فارسی دوره‌ی ابتدایی را مطالعه نمایند و با مطالب موجود در آن‌ها آشنا شوند. زیرا از آن‌جا که کتاب دوره‌ی راهنمایی ادامه و امتداد کتاب‌های بخوانیم و بنویسیم دوره‌ی ابتدایی است، بنابراین بسیاری از مطالب در ادامه و در تکمیل مباحث آن دوره آورده شده است. آشنایی شما با این کتاب‌ها می‌تواند راهگشای بسیاری از موانع موجود در مسیر آموزش کتاب‌های فارسی دوره‌ی راهنمایی باشد.

به دبیران عزیز پیشنهاد می‌شود، مقدمه‌ی موجود در کتاب راهنمای معلم، و راهنمای برنامه‌ی درسی را به دقت بخوانند. نکات موجود در این موارد، می‌تواند کمک‌های بسیار شایانی را به امر آموزش بنماید.

و بالاخره تأکید می‌شود به دلیل یک‌پارچگی و پیوستگی مطالب موجود در کتاب، ضروری است تمامی بخش‌های کتاب توسط یک دبیر آموزش داده شود. تعدد دبیر برای یک درس و به خصوص به‌کارگیری دبیران غیرمتخصص - از رشته‌های تحصیلی دیگر - شدیداً در امر آموزش این کتاب‌ها ایجاد اختلال می‌نماید.

فعالیت‌هایی در باب درس و نکته‌های زبانی و ادبی موجود در آن است. این موارد باید به صورت گروهی و با کمک اعضای گروه به صورت فعالانه در کلاس اجرا شود. توصیه می‌شود در صورت کمبود وقت فقط به ۲ مورد از کارهای گروهی اکتفا گردد.

قابل ذکر است که هیچ‌یک از موارد کار گروهی نیز نباید به صورت کتبی و در دفتر صورت پذیرد. بلکه باید در کلاس و به صورت شفاهی انجام گیرد تا گاهی در جهت مهارت‌های گفتاری و شنیداری زبان باشد. **نکته‌ی مهم:** هیچ‌یک از موارد موجود در بخش خواندن نباید به صورت کتبی انجام شود، و باید شفاهی انجام گیرد، بنابراین دبیران محترم از مکتوب شدن این بخش‌ها در دفتر دانش‌آموزان جلوگیری به عمل آورند.

ب- بخش نوشتن

این بخش که در جهت تقویت مهارت‌های کتبی زبان (با تأکید بر نوشتن) تهیه شده، شامل تمرین‌های متنوعی است که هر یک به تنهایی به تقویت چند مهارت زبانی و غیرزبانی می‌پردازد. به‌طور مثال ممکن است یک تمرین به‌طور هم‌زمان مهارت‌های املائی، نگارشی، دستوری و... دانش‌آموزان را ارتقا بخشد. این گونه تمرین‌ها که «تمرین تلفیقی» نامیده می‌شود، ارتقادهنده‌ی سطح دانش‌آموزان است.

تمرین‌های آخر بخش نوشتن، به صورت یک درس در میان، به املا و انشا اختصاص یافته است. در پانوشت هر یک از این موارد، نکاتی ذکر شده است که دانش‌آموزان را در نوشتن املا یا انشای بهتر یاری می‌رساند.